

Özet

2014 yılında Manisa'nın Soma ilçesindeki kömür madeninde meydana gelen yangın, 301 madencinin hayatını kaybetmesiyle sonuçlanmış ve Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en büyük iş ve madencilik kazası olarak tarihe geçmiştir. Bu trajediden on yıl sonra, Erzincan'ın İliç ilçesinde, Türk ortaklı Kanada-lı bir uluslararası firma tarafından işletilen altın madeninde yaşanan heyelan sonucu dokuz işçi yaşamını yitirmiştir. Bu olay, Türkiye'de madencilik sektörünün geçmişten yeterince ders almadığını ve sektörün kapsamlı bir şekilde yeniden ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. 2015 yılında imzalanan iki uluslararası anlaşma, bu "gerekliliği" bir "zorunluluk" haline getirmiştir.

İLİÇ KAZASI ve TÜRKİYE'DE MADENCİLİK*

Madencilik ve Ekosistem Tahribatı

Madencilik faaliyetleri, yalnızca işçi sağlığı ve iş güvenliği açısından değil, aynı zamanda ekosistem üzerinde de ciddi tehditler oluşturmaktadır. **Maden işletmeleri, tüm süreçlerinde çevresel tehlikeler taşır ve bu tehlikeler, kazalarla birleştiğinde ekosistem üstünde ciddi tahribatlara yol açabilir.** Örneğin, Brezilya'da 2019 yılında Brumadinho Demir Madeninde yaşanan faciada, maden atıkları nedeniyle 300'ü aşkın insan hayatını kaybetmiştir. Aynı şekilde, 2000 yılında Romanya'daki Baia Mare Aurul Altın Madeninde meydana gelen kazada, Tuna Nehri'nden Karadeniz'e taşınan siyanür, milyonu aşkın deniz canlısının ölümüne neden olmuş ve bölgedeki içme suyu kaynaklarını kirletmiştir. Bu olaylar sonrasında, **Çek Cumhuriyeti, Almanya ve Macaristan gibi ülkeler siyanürlü altın madenciliğini yasaklamış, 2010 yılında Avrupa Parlamentosu siyanürlü altın madenciliğinin yasaklanması için tavsiye kararı almıştır.** Benzer çevresel felaketler Türkiye'de de yaşanmıştır. 2020-2024 yılları arasında, kamuoyuna yansıyan maden atıkları ile ilgili birçok çevre felaketi yaşanmış; 2021 yılında Giresun, Şebinkarahisar ve 2023-2024 yıllarında Erzincan, İliç'te yaşanan facialar, bu durumun ciddiyetini gözler önüne sermiştir.

Bu bağlamda, madencilik faaliyetlerinin işçi sağlığı, iş güvenliği ve çevresel sürdürülebilirlik açısından yeniden ele alınmasını ve ilgili mevzuatın kapsamlı bir şekilde gözden geçirilmesini zorunlu hale getirmiştir.

Madenciliğin Tarihsel Önemi ve Güncel Durum

Madenciliğin tarihi, insanlığın varoluşuyla başlamış ve yüzyıllar boyunca insanlığın gelişiminde merkezi bir rol oynamıştır. İlk çağlardan bu yana, insanlar doğal kaynakları kullanarak yaşamlarını sürdürmüş, bu malzemeler aynı zamanda insanlık tarihine yön vermiştir. Taş Devri, Cilalı Taş Devri ve Maden Devri gibi adlandırmalar, dönemin en yaygın kullanılan malzemeleriyle ilişkilidir. Sanayi Devrimi ile birlikte, kömür, petrol ve doğalgaz gibi enerji kaynakları önem kazanmış ve bu süreç, insanlığın enerjiyi kullanma biçimini köklü bir şekilde değiştirmiştir. Bugün ise dünya, yenilenebilir enerji kaynaklarına ve sürdürülebilir kalkınmaya doğru bir geçiş sürecindedir. **Muhtemeldir ki, gelecekte bu dönem "Yenilenebilir Çağ" ya da "Sürdürülebilirlik Çağı" olarak adlandırılacaktır.**

İnsanların yaşadığı coğrafyalar, jeolojik malzemeler ve yüzey yapıları, sadece hayat tarzlarını değil, aynı zamanda mühendislik yapılarını ve sanatlarını da derinden etkilemiştir. İtalya'daki büyük mermer bloklarının varlığı, heykeltiricilik sanatının gelişimine büyük katkı sağlamış ve bu durum, Avrupa'yı radikal biçimde değiştiren Rönesans'ın İtalya'da başlamasında önemli bir rol oynamıştır. Bu örnek bile tek başına jeolojik yapının sanat ve kültür üzerindeki etkisini açıkça ortaya koymaktadır.

İlk dönemlerde madencilik, taş, demir ve altın gibi temel madenlerle sınırlı kalmışken, Sanayi Devrimi sonrasında bilim ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte madencilik,

* Bu Siyasa Belgesi İnsanlık ve Gezegene İçin Ortak Ufuk Tasavvuru projesi çerçevesinde KÜN Düşünce Çevresi uzmanları tarafından hazırlanmıştır.

karmaşık mühendislik uygulamalarını içeren dev bir sektöre dönüşmüştür. Zaman içinde sosyal, siyasal ve ekonomik değişimler, daha fazla miktar ve çeşitlilikte doğal malzemeye olan ihtiyacı ortaya çıkarmış ve bu durum, madencilik faaliyetlerinin hızla artmasına neden olmuştur. Özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında yaşanan hızlı kalkınma süreci, Türkiye dahil birçok ülkeyi etkileyerek, hemen her türlü doğal kaynağın yoğun şekilde tüketilmesine yol açmıştır. **1972'de MIT öğretim üyelerinden Donella H. Meadows ve arkadaşları tarafından yayımlanan ve 30 milyon basılarak 30 dile çevrilen "Limits to Growth" adlı rapor, aşırı tüketimin felakete sonuçlanacağı konusunda uyarılarda bulunmuş**, ancak bu uyarılara rağmen tüketim çılgınlığı günümüzde halen devam etmektedir.

Çevresel Etkiler ve Sürdürülebilir Kalkınma: Aşırı ve gereksiz tüketim talebini karşılayabilmek için her türlü doğal kaynağın üretimi artmış, bu durum büyük çaplı madencilik faaliyetlerine ve çevre üzerinde ağır baskılar oluşturan kimyasal uygulamalara neden olmuştur. Kalkınmanın, başta enerji kaynakları olmak üzere yenilenemez ve doğa dostu olmayan kaynaklara dayandırılması, ekonomik ve sosyal açıdan ciddi sorunlar yaratmıştır. Bu bağlamda, kalkınma ve doğa tahribatı arasındaki ikilem giderek daha belirgin hale gelmiştir. Bir yandan kalkınma için daha fazla doğal kaynağa ihtiyaç duyulurken, diğer yandan onarılması imkansız doğa tahribatları yaşanmaktadır.

1987 yılında Birleşmiş Milletler çatısı altında toplanan Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu, "Our Common Future" başlıklı raporunda "Sürdürülebilir Kalkınma" kavramını tanımlayarak, kalkınmanın doğaya ve insana zarar vermeden de mümkün olabileceğini göstermiştir. Bu rapor, *sürdürülebilirliği, "günümüzün ihtiyaçlarının, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama imkân ve kabiliyetine zarar vermeden karşılanması" olarak tanımlamıştır.* Sürdürülebilir kalkınma konusundaki en büyük adım ise, **2015 yılında Birleşmiş Milletler çatısı altında Eylül ayında toplanan dünya ülkelerinin, 17 Sürdürülebilir Kalkınma Amacı'nı (SKA) kabul etmesi ve Aralık ayında Paris'te küresel ısınmanın 2°C'nin (mümkünse 1,5°C'nin) altında tutulması yönündeki Paris Anlaşması'nı imzalaması olmuştur.** Her iki anlaşma da ilk olarak Avrupa Birliği tarafından hayata geçirilmiş ve 2020 yılında Avrupa Yeşil Mutabakatı (European Green

Deal) programı kabul edilmiştir. Konuyla ilgili güncel bilgileri derleyen Net Zero Tracker'a göre, Haziran 2024 itibarıyla 198 ülkenin 148'i sürdürülebilir kalkınma hedeflerine uyacağını taahhüt etmiştir.

Türkiye'nin Madencilik Politikaları

Türkiye, sürdürülebilir kalkınma ve çevresel konularda uluslararası düzeyde kaydedilen gelişmelere genellikle "aksiyoner" değil, "reaksiyoner" bir tutum izlemiştir. 25 Eylül 2015 tarihinde Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın kabul edilmesinden sadece beş gün sonra, 30 Eylül 2015'te Türkiye, Niyet Edilen Ulusal Olarak Belirlenmiş Katkı (*Intended Nationally Determined Contribution*) beyanını sunmuştur. Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın 15 Ocak 2020'de yürürlüğe girmesinin hemen ardından, 4 Şubat 2020'de Ticaret Bakanlığı koordinasyonunda bir çalışma grubu oluşturulmuş, 14 Temmuz 2021'de AB tarafından Fit-for-55 paketinin açıklanmasının hemen ertesi günü, 15 Temmuz 2021'de Cumhurbaşkanlığı Genelgesiyle Yeşil Mutabakat Eylem Planı oluşturulmuştur. Bu plan, 20 Temmuz 2021'de Ticaret Bakanlığı tarafından açıklanmıştır. 5 Eylül 2021 tarihli Orta Vadeli Programda, 2022-2024 döneminde ilk kez AYM (Avrupa Yeşil Mutabakatı) ve yeşil dönüşüme yer verilmiştir. 21 Eylül 2021'de Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, BM İklim Zirvesi'nde 2053 net sıfır emisyon hedefini açıklamış, **12 Aralık 2015'te imzalanan Paris Anlaşması ise yaklaşık altı yıl sonra, 7 Ekim 2021'de TBMM'de onaylanmıştır.** Bu onayın ardından, 11 Ekim 2021'de Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın adı değiştirilerek Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı yapılmıştır. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Uzun Dönemli İklim Stratejisinin hazırlık çalışmalarını 30 Mayıs 2024 tarihinde başlatmıştır. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından yürütülen "*Türkiye'nin Sera Gazı Azaltım Hedefinin Belirlenmesi ve Uzun Dönemli İklim Değişikliği Stratejisinin Hazırlanması Projesi*" kapsamında çalışmalar, İklim Değişikliği ve Uyum Koordinasyon Kurulu (İDUKK) Sera Gazı Azaltım Çalışma Grubu toplantısıyla başlamıştır.

Bu çerçeveden bakıldığında, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına uygun olmayan hiçbir faaliyetin 21. yüzyılda başarılı olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. Bu gerçek, Türkiye'deki madencilik faaliyetleri için de geçerlidir. Maalesef Türkiye, maden kazaları sonucu

yaşanan ölümlerde dünya sıralamasında üst sıralarda yer almaktadır.

Türkiye’de Madencilik Faaliyetlerinin Tarihçesi

Türkiye’de faaliyet gösteren yabancı maden şirketlerinin geçmişi oldukça eskiye dayanır. II. Mahmud döneminde, 1820’lerde keşfedilen Zonguldak taşkömürü madenlerinde işletme 1848’de başlamış ve 1892’ye kadar küçük çapta üretim yapılmıştır. 1892’de Osmanlı Bankası, Fransız sermayeli iki yatırım fonu, Yanko Bey, Sarraf Zarifi ve Orman-Maadin-Ziraat Bakanı Melhame Paşa ortaklığında Ereğli Şirketi (Société Ottomane d’Héraclée) kurulmuş ve madenleri işletmeye başlamıştır. Cumhuriyetin kurulduğu ilk yıllarda, bu şirket oldukça kötü koşullarda çalışmıştır; ekmeğin 20 kuruş olduğu bir dönemde ameleye sadece 60-70 kuruş yevmiye ödenmiştir. TBMM, bu duruma müdahale etmiş ve **10 Eylül 1921 tarihli ve 151 sayılı Havza-i Fahmiye Maden Amelesinin Hukukuna Müteallik Kanunu**’nu çıkarmıştır. Cumhuriyetin ilk kanunlarından biri olan ve Amele Kanunu olarak da bilinen bu kanun, işçiler lehine çok önemli yenilikler getirmiştir. Ancak, kanun başta Fransız Ereğli Şirketi olmak üzere, özellikle yabancı şirketler tarafından uygulanmamıştır. Bunun üzerine, şirketin 45 yıl boyunca işlettiği tüm taşkömürü ocakları Mart 1937’de devlete, Haziran 1937’de ise Etibank’a devredilmiştir. Şirketin mal varlığı, yılda eşit taksitlerle 3,5 milyon liraya alınmış, yıllık taksitlerin kömür olarak ödeneceği ve döviz ödenmeyeceği açıklanmıştır.

Türkiye’de madencilik faaliyetlerine ilişkin mevzuat düzenlemeleri, Cumhuriyet öncesi dönemde başlamış, ancak **6309 Sayılı Maden Kanunu’nun yasalastığı 1954 yılı süreçle ilgili ilk Kanunun kabulü ile bir milat olarak kabul edilebilir**. Bu tarihten sonra, ilgili mevzuatlarda pek çok değişiklik yaşanmıştır. 1954’te kabul edilen bu ilk müstakil Maden Kanunu’nun 13. maddesi ile *daha önce devlet himayesinde olan maden arama ve işletme ruhsatları, özel sektöre açılmış ve madencilik faaliyetlerine ilişkin haklar, özel sektör ile paylaşılmıştır*. Bugün geçerli olan **3213 Sayılı Maden Kanunu ise 1985 yılında yasalastığıdır**. Bu kanun, yasalastığı 1985 yılından bu yana 20’den fazla kez değiştirilmiştir. 2004 yılındaki değişiklik, arazi kullanımı ve doğa alanlarının aleyhine önemli düzenlemeler içermektedir.

1923 ile 2002 yılları arasında 79 yılda verilen maden ruhsat sayısı 1186 iken, 2008 ile 2023 arasındaki 15 yılda

386.000 maden ruhsatı verilmiş olması, bu alandaki dramatik ivmelenmeyi gözler önüne sermektedir. TEMA Vakfı’nın 29 ilde IV. Grup Madencilik ruhsatlarına odaklanan raporuna göre, bazı illerin yüzölçümlerinin %90’ını kapsayan alanlar için ihale, maden arama ya da işletme ruhsatı verilmiştir. Ormanlık alanların, hatta milli parkların da illerdeki maden planlamasına dahil edildiğini gösteren bu rapor, ruhsatlandırmada çevre kriterlerinin gözetilmediğini ortaya koymaktadır. İllerin ruhsat oranları şu şekildedir: Gümüşhane %93, Kütahya %92, Giresun %85, Rize %82, Uşak %80, Çanakkale-Balıkesir (Kaz Dağları) %79, Trabzon %77, Ordu %74, Zonguldak-Bartın %72, Artvin %71, Eskişehir %71, İzmir %70, Bayburt %65, Sivas %65, Tekirdağ-Kırklareli %65, Erzurum %63, Muğla %59, Kahramanmaraş %58, Afyonkarahisar %52, Erzincan-Tunceli %52, Tokat %46, Karaman %38 ve Siirt-Şırnak-Batman %34. 29 ilde yapılan bu çalışmanın ortalaması %67’dir. Bu oran, Türkiye genelinde 81 il için veri doygunluğu açısından Türkiye ortalaması olarak kabul edilebilir ve bu durumda ülkenin %67’si sadece IV. Grup madenlere ruhsatlanmış durumdadır. Bu orana kum, taş ocağı, mermer vb. diğer maden grupları dahil değildir.

Öneriler

Türkiye’deki madencilik faaliyetleri, ülkenin taraf olduğu Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi, BM Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi, Paris İklim Anlaşması ve Glasgow Deklarasyonu’na uyumlu olmak durumundadır. Bu bağlamda, madencilik sektöründe yapılması gereken reformlar acil ve kapsamlıdır.

- 1. Mevzuatın Yeniden Düzenlenmesi:** Maden mevzuatı, çevre konusunda çalışan sivil toplum kuruluşlarının ve meslek örgütlerinin de görüşleri alınarak, şeffaf bir şekilde yeniden düzenlenmelidir. Bu süreçte, kamuoyunun bilgilendirilmesi ve katılımının sağlanması önemlidir.
- 2. Sürdürülebilirlik Odaklı Yaklaşım:** Maden mevzuatında, yaşamın sürdürülebilirliğini ön planda tutan, yaşamsal önemi yüksek doğal varlıkları ve doğayı koruyan bir yaklaşım esas alınmalıdır. Doğal koruma alanları madencilik faaliyetlerine izin verilmemesi gereken alanlar olarak tanımlanmalı ve gelecek kuşaklara bırakılması gereken doğal yaşam alanlarımız hassasiyetle korunmalıdır.
- 3. Doğal Alanların Korunması:** Orman amenajman

planlarında, birincil ve ikincil fonksiyonel amacı doğayı koruma, erozyonu önleme, iklim koruma, hidrolojik, toplum sağlığı, estetik, rekreasyon, ulusal savunma ve bilimsel fonksiyon olarak belirlenmiş orman alanları, korunan alanların tümü, tarım alanları (5403 Sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'na istinaden; mutlak tarım arazileri, özel ürün arazileri, dikili tarım arazileri ile büyük ovalar, 4342 Sayılı Mera Kanunu kapsamında belirlenmiş endemik veya nadir bulunan lokal yayılışa sahip türler ile yaygın yayılışlı olmakla birlikte lokal coğrafi ırkların bulunduğu mera/otlak, çayır, yaylak, kışlak alanları, 3573 Sayılı Zeytin Kanunu ile sınırları çizilen zeytin alanları), içme suyu havzaları (tüm koruma mesafeleri ile), sulak alanlar (Ramsar Alanları, ulusal ve mahalli öneme haiz sulak alanlar), kıyı alanları ve deniz koruma alanları (Deniz çayıruları ve kumul alanları dahil olmak üzere), Önemli Doğa Alanları, bilimsel çalışmalarla belirlenmiş Potansiyel Korunan Alanlar ve koruma statüsünde olmasa bile endemik ve nesli tehlike altında olan türlerin habitatları, madencilik faaliyetlerinden korunmalı ve yasalarla bu alanlarda madencilik faaliyetlerinin yapılmasına izin verilmemelidir.

4. **Tehlikeli Madencilik Yöntemlerinin Yakın takibe alınması ve Yüksek Vergilere Tabi tutulması:** Siyanür, sülfürik asit ve civa ile zenginleştirme yöntemleri (açık hava ve tank içinde yapılan liç işlemleri) teşvik edilmemelidir. Bu tür yöntemler hem çevresel hem de insan sağlığı açısından büyük tehlikeler taşımakta ve uzun vadede onarılması imkânsız zararlara yol açabilmektedir. Bu yöntemlerin kullanıldığı işletmeler hem yakın takibe alınarak sıklıkla denetlenmeli hem de yüksek vergi ve harçlara tabi tutulmalıdır.
5. **Bağımsız Çevre Bakanlığı:** Çevre, iklim değişikliği ve şehircilik konuları aynı bakanlık sorumluluğunda olmamalı, Çevre ve İklim Değişikliği Bakanlığı ayrı bir bakanlık olarak kurulmalıdır. Bu sayede, çevre politikalarının daha bağımsız ve etkin bir şekilde uygulanması sağlanabilir.
6. **Ekolojik Etki Değerlendirmesi (EED):** Uzun yıllardır toprak ve çevresel kaynakların kullanımında faydalanılan Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) metodolojisi, günümüzde Ekolojik Etki Değerlendirme (EED) yaklaşımına evrilmiştir. EED, doğal kaynakların ekosistem bütünlüğü içerisinde envanteri ve sunduğu ekosistem hizmetlerinin kıymet takdirinin yapılarak sosyal fayda ölçümlemesinin

gerçekleştirildiği bir yaklaşımdır. ÇED yönetmeliği, bu yaklaşıma entegre edilecek şekilde yeniden düzenlenmelidir.

İlgili Yasal Düzenlemeler Yapılana Kadar

a) **ÇED Süreçlerinin Revizyonu:** Çevresel Etki Değerlendirme süreçleri, aşılması gereken bürokratik bir işlem olmaktan çıkarılmalı, her bir projenin çevresel etkisi bilimsel ve teknik detaylarla incelenmeli, projenin gerçekleştirileceği alandaki mevcut ya da planlanan diğer faaliyetlerin etkileri ile kümülatif etki değerlendirmesi yapılmalıdır. Ayrıca, bir projeye ait farklı proseslerin her birinin ayrı projeler olarak ele alınmasına son verilmeli, entegre ÇED kapsamında değerlendirilmelidir. Örneğin, bir maden projesi ayrı, bu madene su sağlamak için yapılacak gölet ayrı, bu göletin inşası için gerekli olan kırma eleme tesisleri ayrı projeler olarak ele alınmamalıdır. Bu yapılar, maden projesinin birer parçasıdır ve entegre olarak tek bir ÇED raporunda irdelenmelidir.

b) **ÇED Raporları ve Sorumluluk:** ÇED raporunda imzası bulunan uzman ve akademisyenler ile firma sahiplerine cezai yaptırımları kapsayan yasal sorumluluklar tanımlanmalı; bu firmalar ciddi denetime tabi tutulmalıdır. Maden şirketi ile ÇED raporunu hazırlayan danışman firma arasındaki işveren-yüklenici ilişkisi, bu sürecin bilim, etik ve doğadan yana işlemesinin önündeki engellerden biridir ve bu durum dikkate alınmalıdır.

c) **ÇED Gerekli Değildir Uygulamasının Sonlandırılması:** ÇED mevzuatında "ÇED gerekli değildir" uygulamasına son verilmeli; ayrıca, İdari Yargı tarafından iptal edilen "ÇED Olumlu Kararı" dosyalarının ÇED sürecinin son aşamasından tekrar devam etmesini sağlayan 2009/7 genelgesi yürürlükten kaldırılmalıdır.

ç) **Risk Analizleri ve Kamu Yararının Gözetilmesi:** Faaliyetten kaynaklı tehlikeler ve sebep olacağı risk ihtimalleri tespit edilmeli, önlemler net olarak tanımlanmalı, üstün kamu yararı gözetilmeli ve maden faaliyetine bu veriler ışığında karar verilmelidir. Burada önemli olan nokta, risk analizlerinin sadece projenin işletme ömrüncü yapılması gerektiğidir. İşletme ömrü tamamlandıktan ve şirket alanı terk ettikten sonra da özellikle IV. Grup maden faaliyetlerinde yığın liç alanları,

*

pasa alanları ve atık barajları, atmosferik ve sismik tüm şartlara açık olarak yüzlerce yıl boyunca projenin gerçekleştiği alanda kalacak ve bunlardan kaynaklanabilecek herhangi bir felaketin tüm etkileri ve masraflarıyla kamu karşı karşıya kalacak.

7. Arazi Tahribatının Dengelenmesi: BM Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi'ne uygun olarak arazi tahribatının dengelenmesi için yasal mevzuat tamamlanmalı ve uygulama yaygınlaştırılmalıdır.

8. Madencilik Faaliyetlerinin Denetimi: Madencilik faaliyetlerinin denetimi en önemli sorunlardan biri olarak öne çıkmaktadır. Bu nedenle, mevzuatta gerekli düzenlemeler yapılmalı, denetimden sorumlu insan kaynağının nicel ve nitel kapasitesi mutlaka geliştirilmelidir. Bakanlıklar arası görev dağılımı netleştirilerek denetim yetkileri net biçimde tanımlanmalıdır.

9. Ham Madde İhracı: Şirketlerin çıkardıkları madenleri tüvenan cevher olarak satmalarına müsaade edilmemeli, ham madenlerin birkaç defa işlenmiş veya nihai ürün (end product) haline getirilerek ihracı zorunlu kılınmalıdır.

10. Ekolojik Restorasyon Temelli Yönetim: Çoğu orman alanları içerisinde veya bitişiğinde bulunan maden ocaklarının ekolojik restorasyon temelli yönetilmesi gereklidir. Madencilik faaliyetlerinde ölçek maksimizasyonu değil, doğal kaynakların bütünlüğünü bozmayacak şekilde ölçek optimizasyonu yapılmalı ve bu ilke doğrultusunda yönetilmelidir.

11. Ormanların Korunması ve Ekosistem Bütünlüğü: Ormanlar, su rejimini düzenleme, toprak koruma, karbon depolama ve çevre kirliliğini önleme gibi yaşamsal işlevlerinin yanı sıra, biyolojik çeşitliliğin korunmasında da büyük bir rol oynamaktadır. Ormanlarda bulunan mikroorganizma, mantar, bitki ve hayvan türleri, bir ekosistem ağı oluşturmakta ve bu ekosistem ağı içerisinde yapılacak madencilik faaliyetlerinin, üstün kamu yararı ilkesi gözetilerek, ekosistem bütünlüğü içerisinde ele alınması ve tüm unsurlarıyla birlikte sürdürülebilirliğinin sağlanması gerekmektedir. Bu yaklaşım, günümüz ormancılık ve madencilik anlayışının temel ilkesidir.

12. Maden Sahalarının Uzun Vadeli İzlenmesi: Resmi protokol ve sözleşmelere göre belirli bir süre işletilen ve ekonomik faaliyeti sona eren maden ocaklarının faaliyet

alanlarında, resmi protokol ve sözleşmelerde belirtilen rehabilitasyon, ağaçlandırma ve restorasyon çalışmaları yapılmakta ve sahadan ilgili maden firması ayrılmaktadır. Ancak, bu sahalarda ekosistemin yeniden kurulması ve canlanması çok uzun yıllar almakta ve çoğu zaman firmanın taahhüt ettiği orman kurma çalışmaları, değişen iklim koşulları ve yetersiz bakım ve koruma çalışmaları nedeniyle başarısız olmaktadır. Bu sahaların uzun süreli (en az 10 veya 20 yıl) olarak protokol ve sözleşme taraflarıyla izlenmesi ve gerektiğinde teknik müdahalelerin yenilenmesi gereklidir.

13. Saha Bedellerinin Ekosistem Hizmetleri ile Hesaplanması: Orman Genel Müdürlüğü'nün (OGM) maden sahalarını işleten firmalardan aldığı saha bedellerinin hesabında mutlaka o bölgeye özgü ekosistem hizmetlerinin kıymet takdiri yapılmalı ve bu değer üzerinden madencilik firması ile sözleşme veya protokol imzalanmalıdır. Tahsil edilen bu bedel, OGM bünyesindeki ekosistem hizmetleri fonuna aktarılmalı ve sahanın gelecekteki rehabilitasyonu ve restorasyonu için kullanılması sağlanmalıdır.

14. Kapalı Galeri Maden İşletmeciliği: Uygun olan madencilik türlerinde veya müsait arazilerde yeraltı maden işletmeciliği alternatifi üzerinde fizibilite çalışmaları yürütülmeli ve uygun olduğu takdirde bu değişim sağlanmalıdır.

Sonuç

Türkiye'de madencilik sektörünün, işçi sağlığı, iş güvenliği ve çevresel sürdürülebilirlik açısından köklü reformlara ihtiyacı vardır. Ulusal çıkarlarımız ve Uluslararası yükümlülükler, Türkiye'nin madencilik politikalarını sürdürülebilir kalkınma hedeflerine uyumlu hale getirmesini gerektirmektedir. Bu yönde atılacak adımlar, hem çevresel felaketlerin önlenmesine hem de sektörün uluslararası standartlara uygun bir şekilde gelişmesine katkı sağlayacaktır. Türkiye'nin madencilik alanında sürdürülebilir ve doğa dostu politikalar benimsemesi hem ülkenin doğal zenginliklerini korumasına hem de küresel hedeflere uyum sağlamasına yardımcı olacaktır.

Dünya son derece sorunlu bir dönemden geçmektedir ve tüm insanlık derin bir kriz içinde görünmektedir. İnsanlık küresel düzeyde olduğu kadar tek tek ülkeler düzeyinde de ciddi ekonomik, sosyal, kültürel, çevresel ve siyasi, krizler yaşamaktadır. Karşı karşıya kalınan meydan okumalar finansal çöküşlerden iklim değişikliğine, uluslararası terörizmden bölgesel çatışmalara, mülteci sorunundan yabancı düşmanlığına kadar çok çeşitli alanlarda ortaya çıkmaktadır.

Değişimlerin en hızlı yaşandığı, paradigmaların hızla geçerliliğini yitirdiği bir zamanı yaşıyoruz. Bu değişime uyum gösteremeyen, mevcut krizleri iyi yönetemeyen milletlerin sefalet içinde kalacağını söylemek çok iddialı bir önerme değil. Böyle bir dönemde, değişimleri ve krizleri yönetme ile gelecek planlarını yapma sorumluluğunu sadece karar vericilere yüklemek hem karar vericilere hem de milletimize haksızlıktır. Bilgi sahibi her bir bireyin gönüllü olarak sorumluluk alması, mevcut krizler üstüne kafa yorması kaçınılmaz bir mecburiyettir.

Ülkemiz, içinde bulunduğumuz bu sorunlu dönemin hem nesnesi hem de öznesi durumundadır. Türkiye bir yandan dönemin zorluklarını bütün şiddetiyle yaşarken diğer yandan da coğrafyası, tarihi ve kültürü dolayısıyla bu gidişatı değiştirme kapasitesini içinde barındırmaktadır.

Kapasitenin kuvveden file dönmesine katkıda bulunmak amacıyla, Türkiye'nin ve dünyanın önde gelen uzmanlarının katılımı ile gücünü insan onurundan alan, Türkiye'nin ve insanlığın geleceğini bütüncül bir sineji ile inşa etmeyi amaçlayan bir düşünce çevresi oluşturulması hedeflenmektedir. Düşünce Çevresi bir bilim/politika arayüzü (science - politics interface) şeklinde yapılandırılacak; politika yapıcılara karmaşık kararlar alırken kullanabilecekleri bilgileri, analizleri ve politika alternatifleri ile stratejik, taktik ve operasyonel eylem setlerini sunabilmeyi hedefleyecektir.

KÜN Düşünce Çevresi, bir yandan Türkiye'nin ekonomik kalkınmasının, sosyal adaleti sağlamasının ve gelecek nesiller için çevre ve doğal kaynakların korunmasının yollarını değerlendirirken bir yandan da temel hak ve özgürlüklerin sağlanması, kurumların katılımcı mekanizmalarının çalıştırılması, hukuk düzeninin iyi işlemesi, özgürlüklerin korunması, insanların kendilerini rahatça ifade etmesi ve karar alma süreçlerine katılabilmesine katkı sağlayacaktır. Çevre, dünyanın çok farklı kültür ve coğrafyalarından, insan onurunu önceleyen düşünürlerle birlikte çalışacak, dünyanın entelektüel gücünü bir araya getirerek, sorunları birlikte değerlendirecek ve alternatif çözüm önerileri sunacaktır.

KÜN Düşünce Çevresi, Kapadokya Üniversitesi Sosyal ve Stratejik Çalışmalar Merkezi bünyesinde yürütülmektedir.